

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемова О.І. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О.А. Артемова. // Освіта регіону. – 2010. – №1. – С. 97-101. – Режим доступу: <http://www.social-science.com.ua/>.
2. Коростылева Л.А. Проблема самореализации личности в системе наук о человеке // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. А.А. Крылова, Л.А.Коростылевой. – СПб., 1997 – 256 с.
3. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: брачно-семейных отношений / Л.А. Коростылева. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000. – 237 с.
4. Лебедик І.В. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до професійної самореалізації у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І.В. Лебедик. – Кіровоград : Б.в., 2007 . – 18 с.
5. Поселецька К.А. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної самореалізації: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Поселецька Катерина Андріївна. – Вінниця, 2016. – 339 с.
6. Рыжухина И.Ю. Использование субъектного опыта учащихся при проектировании индивидуальных образовательных программ: автореф. дисс... канд. псих. наук. / И.Ю. Рыжухина. – Москва, 2000. – 20 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тетяна Колбіна (м. Харків, Україна)

Вихід України на міжнародні ринки, постійне зростання масштабів економічного співробітництва, професійна мобільність фахівців у сучасному світі актуалізували питання підготовки студентів до міжкультурної комунікації (МКК) у сфері майбутньої професійної діяльності.

МКК є важливою формою соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці [1]. У міжкультурному світі сучасний фахівець – це особистість, яка спроможна здійснювати ефективну ділову та професійну комунікацію (успішно проводити переговори на міжнародному рівні, взаємодіяти у міжкультурних «командах» у процесі реалізації міжнародних проектів) на основі дотримання правил бізнес-етики.

Дослідження науковців (Н. Дж. Холден, U. Clement, Ch. Geistmann, W. Kramer, Н.-Р. Rentzsch, С. П. Мясоєдов та ін.) доводять, що національна ділова культура суттєво впливає на стиль комунікації, ведення переговорів, визначає ставлення до влади, відносини між колегами, керівником і підлеглими. Тож для успішного ведення справ з представниками інших країн фахівцям необхідно знати характерні особливості провідних бізнес-культур; засвоїти «механізм» аналізу національних особливостей професійної комунікації і діяльності на основі «параметрів культури» Г. Хофстеде (дистанція до влади; колективізм – індивідуалізм; маскуліність – фемінінність; визначеність – невизначеність комунікативної ситуації) [3]. Студенти мають усвідомити, який значний вплив здійснює національна

культура на корпоративну; розуміти причини виникнення міжкультурних конфліктів; уміти запобігати найбільш типовим помилкам, пов'язаним з національними стереотипами поведінки.

Традиційними дисциплінами у професійній освіті за кордоном є «Іноземна мова» і «Міжкультурний менеджмент», вони забезпечують опанування студентами іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації і вивчення особливостей національних бізнес-культур. Але з бурхливим розвитком міжнародних економічних зв'язків і значним збільшенням кількості транснаціональних корпорацій гостро постало питання про шляхи швидкої інтеграції співробітників – вихідців з різних країн – у «мультикультурний» колектив. У цьому зв'язку свій погляд на шляхи підготовки фахівців до міжкультурної взаємодії висловлює Н. Дж. Холден [2, передмова, с. XI], який вважає, що накопичення нових знань щодо культурних розбіжностей, а також їх загальна або детальна класифікація не вирішують проблеми підготовки студентів до ефективної МКК у діловій сфері. Традиційний міжкультурний менеджмент, за його визначенням, є «менеджментом культурних відмінностей», оскільки в процесі його вивчення найчастіше аналізуються причини непорозумінь під час МКК, психологічних утруднень партнерів по бізнесу (стрес, «культурний шок»). Н. Дж. Холден слушно зауважує, що сучасна економічна ситуація потребує від фахівців «дієвих» знань, а не тільки обізнаності щодо особливостей іншої культури.

Для продуктивної міжкультурної взаємодії сучасному фахівцю вкрай необхідно опанувати іноземну мову, гнучкість її використання забезпечить налагодження контактів з діловими партнерами, здійснення комунікації з ними, досягнення визначених цілей співробітництва. Загальновідомо, що вивчення іноземної мови – тривалий і кропіткий процес. Але якщо функцію мови розглядати не у сфері пізнавальної діяльності людини, а, насамперед, у прагматичному аспекті її використання у певній специфічно-предметній сфері, яка зрозуміла фахівцям незалежно від національної культури, то доцільно її вивчати у ситуаціях повсякденного життя і професійної діяльності.

Здатність фахівців вирішувати типові завдання і проблеми професійної діяльності засобами іноземної мови передбачає вміння оперативно і гнучко обирати мовні форми й мовленнєві засоби відповідно до екстралінгвістичних факторів у професійній сфері, конкретних партнерів, особливостей ведення міжнародного бізнесу.

Посилення професійної спрямованості комунікативної підготовки має відбуватися через урахування в навчальній діяльності професійних потреб та інтересів студентів; інтеграцію змісту дисциплін професійної підготовки зі змістом курсу іноземної мови; використання інтерактивних методів навчання (ділові ігри, дискусії, метод проектів тощо), які сприяють формуванню у них комунікативних умінь у предметній сфері іншомовними засобами і набуттю досвіду соціальної взаємодії в ситуаціях МКК.

На перебіг і результати МКК значною мірою впливає зміст інформації, якою обмінюються комуніканти. Тож майбутні фахівці мають знати, що під час МКК є нейтральні (предметно-професійні, наукові, побутові), «безпечні» теми

(погода, діти, домашні тварини тощо), а також «небезпечні» (політичні погляди, релігійні вірування, етнічні й расові проблеми та інші), в обговоренні яких через світоглядні відмінності можуть виникнути дискусії, суперечки, навіть конфлікти. У таких випадках їм як майбутнім учасникам МКК необхідно набути комунікативну гнучкість, яка виявляється, зокрема, у вмінні «переключати» теми у разі неприємної ситуації під час МКК.

У процесі вивчення іноземних мов важливо звертати увагу студентів на те, що на результат МКК може суттєво впливати використання невербальних засобів, які необхідні для регулювання процесу комунікації, створення психологічного контакту між партнерами, вираження емоцій і реакцій людей на ситуацію. Майбутні фахівці мають усвідомити, що невербальна комунікація у міжкультурному контексті спричиняє більше проблем, ніж вербальна, оскільки люди часто не здогадуються, що існують суттєві розбіжності у значенні жестів, поз, поглядів, дій, рухів, дотиків, дистанції спілкування тощо. Для адекватної інтерпретації невербальних знаків їм необхідно знати не тільки їх значення в іншій культурі, а й соціальні ситуації їх застосування.

Під час вивчення іноземних мов слід урахувати психологічний аспект комунікативної підготовки до процесу МКК, оскільки учасники МКК як носії іншої мови і культури у процесі безпосереднього спілкування можуть відчувати тривогу, невпевненість, а іноді навіть стрес, страх і «культурний шок». Особливий психологічний стан у ситуаціях МКК, у першу чергу, пов'язаний з тим, що фахівцям доводиться користуватися іноземною мовою, рівень володіння якою може обмежувати дієздатність і не дозволяти повною мірою розуміти партнера по спілкуванню, а також висловлювати свої думки, наміри і почуття, дотримуватися звичної для своєї культури системи ціннісних орієнтирів та норм комунікативної поведінки. Оскільки культурно-мовний код пов'язаний з менталітетом та національним характером його носія, то необхідність зміни кодів, що відбувається в процесі МКК, спричиняє виникнення різних комунікативних «збоїв» і непорозумінь.

Однак спільні бізнес-інтереси мотивують ділових партнерів досягати взаєморозуміння у ситуаціях МКК, будувати професійну комунікацію на основі загальнолюдських цінностей, толерантного ставлення до культурних відмінностей, міжкультурного діалогу.

Таким чином, модернізація комунікативної підготовки у ВНЗ зумовлює необхідність організації навчання іноземних мов на засадах комунікативно-діяльнісного підходу, що передбачає інтеграцію змісту, методів і форм професійної освіти. Засвоєння теоретичних знань щодо особливостей процесу МКК, параметрів аналізу інших бізнес-культур має створювати основу для оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурної професійної комунікації у майбутній практичній діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колбіна Т.В. Формування у студентів досвіду міжкультурної комунікації: монографія. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 168 с.

2. Холден Н. Дж. Кросс-культурный менеджмент. Концепция когнитивного менеджмента: учеб. пособ. для студ. / Н. Дж. Холден; пер. с англ. под ред. проф. Б. Л. Яремина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 384 с. (Серия «Зарубежный учебник»).

3. Hofstede G. (1997). Lokales Denken, globales Handeln. Kulturen, Zusammenarbeit und Management. – München: C. H. Beck.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вікторія Колісник (м. Черкаси, Україна)

Навчання іноземної мови на основі особистісно орієнтованого підходу спрямоване на покращення особистісного розвитку, але не ставить за мету сформувати особистість. Тому введення особистісно орієнтованого навчання потребує відповідного матеріально-технічного забезпечення. Як слушно зазначає науковець Л. Вікторова, «однією з умов ефективного оволодіння студентами іноземною мовою є відбір та оптимізація змісту навчального матеріалу відповідно до пізнавальних можливостей студентів» [1, с. 40]. Адже відомо, що рівень розумової працездатності не є сталою величиною, він змінюється протягом доби й складається з кількох фаз. То ж важливо враховувати динаміку розумової працездатності, передбачаючи часовий перерозподіл навчального матеріалу згідно з тенденцією до ознайомлення з новою іншомовною лексикою на початку заняття, коли сприйняття студентів більш активне.

Значну роль у навчанні іншомовного мовлення може відігравати емоційна пам'ять (її забезпечує емоційність, інтерес до іноземної мови, культури, історії). Таким чином, якість процесів запам'ятовування, збереження та відтворення іншомовної лексики залежить від того, чи з'явиться у студента ланцюжок дій (потреба – бажання – пізнавальний інтерес – мотив).

Особливу роль у вивченні іноземної мови відіграє пізнавальний інтерес, наявність якого є важливою умовою ефективності навчання та засвідчує його правильну організацію. Виокремлюють декілька основних факторів, які сприяють розвитку пізнавального інтересу під час вивчення іноземної мови.

- а) включення студентів у самостійний пошук та відкриття нових знань;
- б) розв'язування проблемних комунікативних завдань [2].

Тому технологізація особистісно орієнтованого навчання іноземної мови студентів передбачає спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій щодо його використання, типів навчального діалогу, форм контролю в процесі оволодіння знаннями.

Розробка дидактичного забезпечення особистісно орієнтованого навчання іноземної мови передбачає дотримання певних вимог. До них дослідниця О. Голобородько відносить наступне:

1. Навчальний матеріал (і способи його представлення) повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктного досвіду студента, включати досвід його попереднього навчання;